

Monika KRUCIŃSKA

Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej
im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego – Koszalin

O CZYM SZUMIĄ DĘBY...

Przeglądając dokumenty skupiamy uwagę na najważniejszych informacjach takich jak:

- właściciel dokumentu,
- ważność,
- przeznaczenie.

Detale w postaci barw, czy przedstawionych motywów często uchodzą naszej uwadze, co jest zrozumiałe ze względu na konieczność szybkiej kontroli dokumentu.

Dziś nadarza się okazja na kolejną wędrówkę po symbolach ukrytych między wierszami paszportów. Nie będzie to forsowny marsz, chociaż kilometrów pokonamy wiele. Chcę dziś zabrać Państwa na spacer po lesie. Wielu z nas z grymasem przyjmie tą propozycję, no bo niby cóż takiego można znaleźć między drzewami? A ja odpowiem – trochę magii, szczyptę historii i tradycje.

Drzewo to centralny, archetypiczny symbol, uznawany przez większość kultur. Na Zachodzie drzewa symbolizują czas i ciągłość historyczną. W innych częściach świata są na ogół kojarzone z życiem, zdrowiem i energią. Ludy starożytne modliły się w świętych gajach, pod sklepieniami z gałęzi, których kształt naśladowano w późniejszych wiekach projektując świątynie. W języku staroangielskim, słowa *prawda* i *zaufanie* pochodziły właśnie od słowa *tree* oznaczającego drzewo.

Kosmiczne drzewo, symbol źródła sił vitalnych w świecie podlegającym nieustannym przemianom, to punkt centralny wielu mitów stworzenia. Często jest znakiem osi wszechświata, łączącej różne płaszczyzny: jego gałęzie podtrzymują niebo, pień stoi na ziemi, a korzenie docierają do świata podziemnego. Drzewo świata należy zwykle do gatunku cieszącego się w danej kulturze szczególnym poważaniem. Drzewa są także potężnym symbolem wzajemnych zależności pomiędzy różnymi aspektami życia i przyrody. Rosnące w Raju drzewo Życia symbolizujące nieśmiertelność i początek oraz koniec cyklu, jest kolejnym wariantem

drzewa kosmicznego. Z korzeniami w podziemiu pełnym wilgoci, pnem w świecie śmiertelników i koroną sięgającą nieba. Oznacza wzrost, śmierć i odrodzenie, a zatem nieśmiertelność. Drzewa iglaste są starożytnym znakiem śmierci i życia wiecznego, cyprys zaś symbolizuje nieodwracalność śmierci, ponieważ raz ścięty już nigdy nie odrasta. Odwrócone drzewo to również drzewo kosmiczne, które czerpie korzeniami pokarm z niebios i za pośrednictwem gałęzi rozprzestrzenia go na ziemi. Przykładem takiej interpretacji jest drzewo Bodhi – rodzaj figowca, pod którym 2500 lat temu Budda doznał oświecenia podczas medytacji. Święte drzewo Indii, pierwowzór odwróconego drzewa kosmicznego, które zanim wykształci własne korzenie, rośnie na innych drzewach spuszczać z nich swe „nogi”, aż te wrosną w ziemię, dzięki czemu podobno transcendentny duch może się manifestować w całym kosmosie, czasami wznosi się świątynie w macierzystych pniach banianów¹.

Drzewo towarzyszy człowiekowi od samego początku jego istnienia. Drzewa dostarczały i dostarczają, choć w coraz mniejszym stopniu: pokarmu, schronienia, papieru i ciepła. Na co dzień nie zdajemy sobie sprawy z tego że drzewom ludzie zawdzięczają w bardzo dużym stopniu swoje przetrwanie.

Drzewo to naczelny symbol dynamiki wzrostu, okresowej śmierci i odnowy. W różnych kulturach uważa się drzewa za święte, czy magiczne. Szacunek dla mocy drzew sięga pierwotnych wierzeń, dotyczących mieszkających w nich bogów czy duchów.

Wierzenia ludowe Celtów obrazują Duszę jako Drzewo Życia w wewnętrznym wymiarze. Druidzi uczyli, że wzrost duchowy i magia drzew to nauki powiązane, a portret urodzeniowego drzewa magicznego służy jako wskazówka co rozwijać, a czego się wystrzegać. Druidzi, a właściwie Brahmani – Ludzie Ducha – twierdzili, że każdy człowiek ma swego przedstawiciela w jednym z drzew. Są drzewa ozdobne i skromne, delikatne i mocne, rosnące w większych skupiskach i samotne – tak, jak ludzie. Moim drzewem jest orzech, a zainteresowanych poznaniem swojego leśnego opiekuna odsyłam do Horoskopu celtyckiego, który zdecydowanie różni się od opracowań astrologicznych opartych na Zodiaku².

Tyle tytułem wstępu. **Krajem, który w poszukiwaniu symboli drzew odwiedzimy jako pierwszy jest Wielka Brytania.** W nowym brytyjskim paszporcie nie brakuje interesujących symboli odnoszących się

¹ Na podstawie: Znaki i symbole, Mark O'Connell, Raje Airey, DW Bellona, 2007 str. 170.

² <http://www.eioba.pl/a/1mig/horoskop-celtycki-drzewa>

do historii, tradycji narodowych. Jeden z nich wita nas zaraz po otwarciu dokumentu na pierwszej wyklejce. Emanujący spokojem sielski widok zabudowań wraz z rzucającymi cień liśćmi dębu Fot.1 i Fot.2.

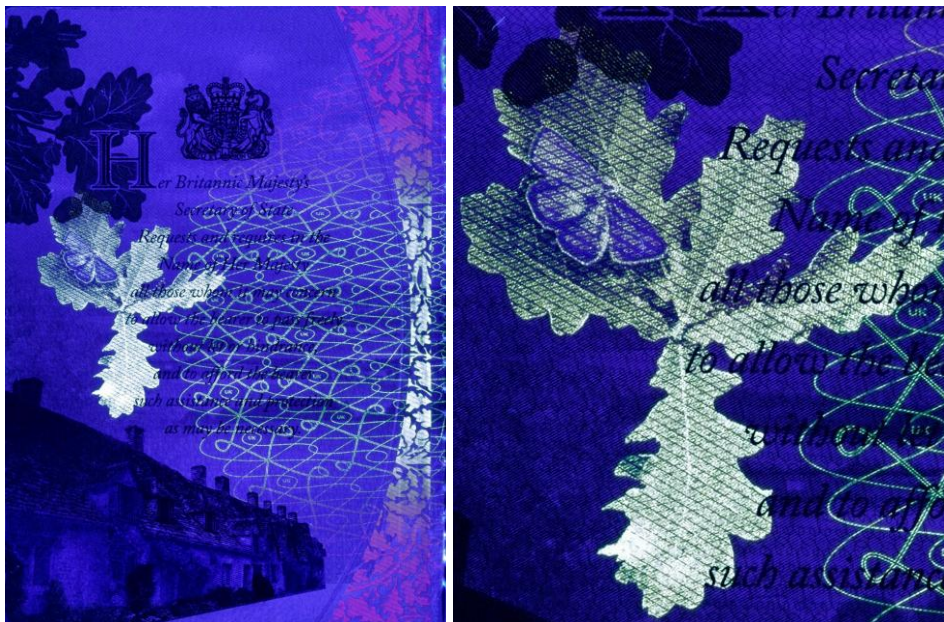
Pierwsza wyklejka paszportu Wielkiej Brytanii³.

Na kartach paszportu: w tle, w świetle ultrafioletowym, czy też jako znak wodny umieszczono ten jakże ważny symbol władzy królewskiej – znak liścia dębu i żółędzia.

Dąb – symbol siły, męstwa, długowieczności i szlachetności jest stałym elementem symboliki herbów, odznaczeń, monet. Długowieczność i okazały wygląd dębów od wieków sprawiały na ludziach duże wrażenie. Stare okazy czczone były jako przybytek bóstwa przez większość pierwotnych ludów Europy. Starożytni Rzymianie i Grecy wierzyli, że dąb jest siedzibą ich najwyższych bóstw – Jowisza i Zeusa. Dlatego też Rzym wieńczył swoich wybitnych obywateli za zasługi wieńcem z liści dębowych. Niektóre ludy uważały dęby za drzewa – wyrocznie, na podstawie ich stanu przepowydano pogodę i urodzaj. W greckiej Dodonie znajdowała się wyrocznia wróżąca z szumu liści dębu.

³ http://album.strazgraniczna.pl/WIELKA%20BRYTANIA/A/A3/opis_cech/50.htm

Wśród ludów germańskich dęb poświęcano bogu burz. Z obserwacji wynikało bowiem, że pioruny uderzały w nie najczęściej, nie czyniąc przy tym poważniejszych szkód. Ludy celtyckie i słowiańskie także musiały być pod wrażeniem okazałości dębów, gdyż lokalizowały swoje miejsca kultu przeważnie w starych dąbrowach. Celtowie wierzyli również, że moc dębu jest pomocna w zaświatach, dlatego do grobów zmarłych wkładali gałęzie tego drzewa.

Pierwsza wyklejka paszportu Wielkiej Brytanii w świetle ultrafioletowym⁴.

Co ciekawe, okazy jemioli rosnące na dębach uchodziły za szczególnie talizman, prawdopodobnie ze względu na rzadkie występowanie⁵.

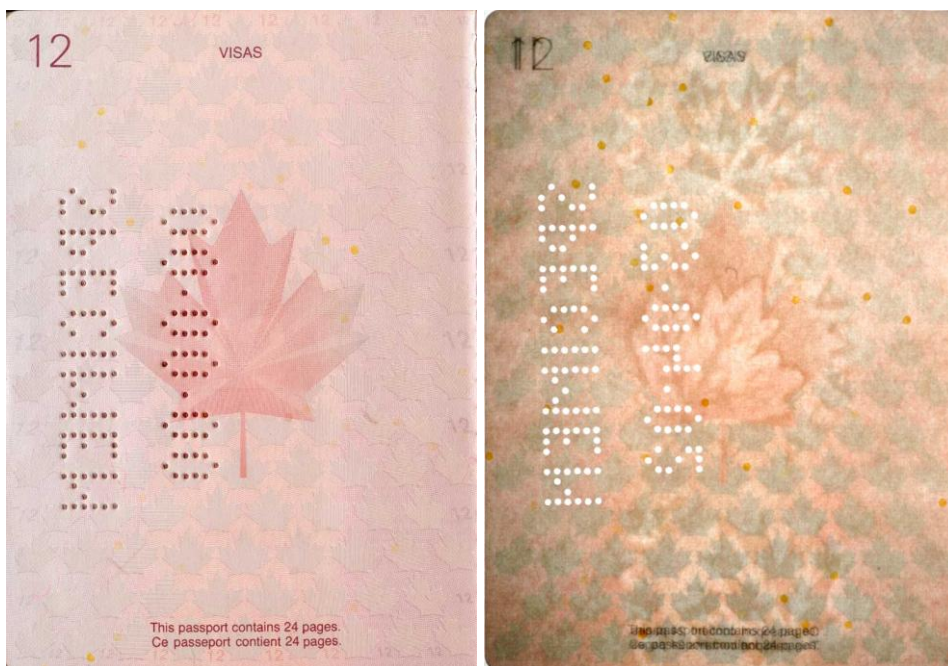
Na półkuli północnej w strefie umiarkowanej rośnie około 100 gatunków dębów. Dawniej lasy dębowe dominowały na tych terenach i dla ludzi były także źródłem pokarmu. Jego owoce – żołędzie – jeszcze 200 lat temu były strawą zwierząt. Dla pierwszych rolników i pasterzy dorodna dąbrowa świadczyła o tym, że wokół występują żyzne gleby. Drewno dębowe było bardzo cenne i odporne na gnicie, wobec czego wykorzystywano je do produkcji naczyń, w których konserwowano żyw-

⁴ http://album.strazgraniczna.pl/WIELKA%20BRYTANIA/A/A3/opis_cech/59.htm

⁵ Na podstawie <http://pl.wikipedia.org/wiki/D%C4%85b>

ność. Garbnik kory i liści chronił przed rozkładem, stąd używano go do garbowania skór. Wyciąg z kory służył do farbowania wełny na kolor czarny. Dąb to drzewo dla mężczyzn, kobietom nie służy. Wzmacnia potencję i stan kości. Przytul się do młodego (do 30 lat) dębu, po nowiu księżyca, a poczujesz jego pozytywną energię⁶.

Zostawiamy sielskie królewskie krajobrazy i w poszukiwaniu następnego bohatera przenosimy się na inny kontynent. Przed nami droga nad Zatokę Hudsona, jedziemy do Kanady. Na miejscu staniemy pod wyniosłym pniem klonu. W paszporcie Kanady nie mogłoby zabraknąć liścia klonu. Jest to główny składnik herbu narodowego. Element liścia zdominował praktycznie wszystkie poziomy zabezpieczeń. I tak dostrzegamy go jako składnik tła dokumentu, wątek znaku wodnego, widoczny jest również w świetle ultrafioletowym.

*Po lewej: gilosz strony paszportu Kanady⁷.
Po prawej: strona paszportu Kanady w świetle przechodzącym.*

Klon, którego barwne, jesienne liście zdobią aleje parkowe na całym świecie jest powszechnie spotykanym drzewem we wschodniej

⁶ Na podstawie <http://www.wgorach.com/index.html?id=29634&location=f&msg=1>

⁷ <http://album.strazgraniczna.pl/KANADA/A/A2/opis%20cech/70.htm>

Kanadzie. Istnieje także jego czerwona odmiana, której liście, gdy są dojrzałe, przyjmują głęboki bordowo – czerwony kolor. Klon miał olbrzymie znaczenie gospodarcze dla Indian. Odkryli oni, że jego pień po nacięciu wydziela słodki sok. Po odpowiednim zagęszczeniu otrzymywano z niego syrop klonowy, który dla Indian i kolonistów był jedynym źródłem węglowodanów – w czasie długich i srogich kanadyjskich zim. W taki sposób klon stał się symbolem przetrwania.

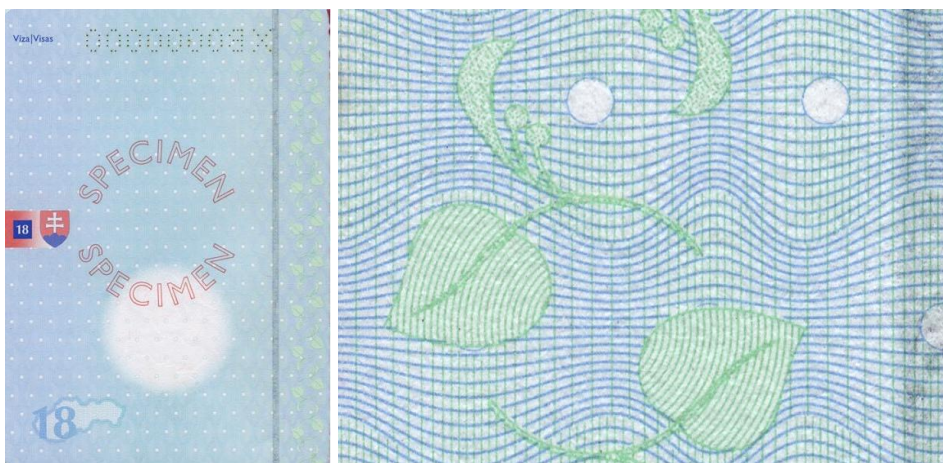

Strona paszportu Kanady w świetle ultrafioletowym⁸.

⁸ <http://album.strazgraniczna.pl/KANADA/A/A2/opis%20cech/76.htm>

Trzy liście klonu wyrastające z tej samej gałęzi reprezentują mieszkańców Kanady: *pierwotnych* – Indian, *pierwszych* francuskich i angielskich osadników oraz *imigrantów*, głównie z Europy, którzy przybyli później. W dziewiętnastym wieku klonowy liść zaczął być stopniowo identyfikowany z Kanadą. Użyto go oficjalnie po raz pierwszy jako symbolu podczas wizyty księcia Walii w 1860 r. W czasie I wojny światowej symbol klonowego liścia włączono do oznak wielu kanadyjskich oddziałów⁹.

W poszukiwaniu innych drzewiastych symboli wracamy na stary kontynent. Odpoczniemy chwilę w cieniu prastarych lip. Wiele słowiańskich państw wykorzystało symbol lipy jako składnik graficzny dokumentu. Jako pierwszy kraj odwiedzimy naszych południowych sąsiadów. W paszporcie Słowacji symbol lipy został wyeksponowany w wielu miejscach. Występuje jako element tła, ale najefektowniej prezentuje się w świetle ultrafioletowym. Przeglądając strony zauważamy charakterystyczne sercowate liście, a także kwiatostany i owo-costany lipy.

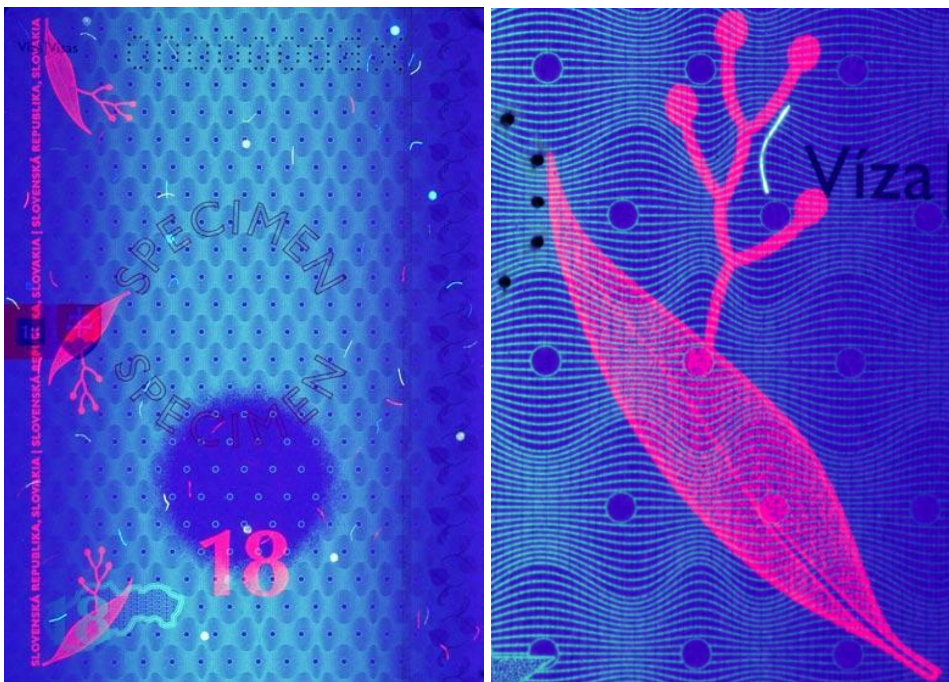
Tło strony paszportu Republiki Słowacji¹⁰.

Wyeksponowanie tego symbolu na kartach paszportu świadczyć może o chęci podkreślenia słowiańskiego pochodzenia narodu ale też jego związku z naturą. Bardzo dobrze odtworzona postać kwiatostanu

⁹ Na podstawie http://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_Kanady

¹⁰ http://album.strazgraniczna.pl/SLOWACJA/A/A_3/opis_cech/70.htm

pozwała dopowiedzieć, iż jest to gatunek lipy drobnolistnej (*łac. Tilia cordata Mill*)¹¹.

Strona paszportu Republiki Słowacji w świetle ultrafioletowym¹².

Lipę drobnolistną łatwo odróżnić od lipy szerokolistnej po barwie włosków w kątach nerwów na spodniej stronie liścia. U lipy drobnolistnej włoski są brązowawe, a u szerokolistnej mają kolor biały¹³.

Plemiona słowiańskie i germańskie, jeszcze przed chrześcijaństwem, z uwagi na różnego rodzaju pożytki, które dawała lipa, uważały ją za drzewo święte i otaczały szczególną czcią. Miała ona chronić ludzi przed piorunami i złymi duchami i dlatego właśnie, pod tym drzewem, odbywano narady wojenne i sądy. Później te stare tradycje uświęciło chrześcijaństwo zawieszając na wielu lipach przydrożne kapliczki, a legendy o tych drzewach wiązano z postacią Matki Boskiej. Sadzeniem lip upamiętniano często narodziny dziecka oraz śluby – dlatego w wielu szlacheckich rodzinach w otoczeniu dworów było tak wiele tych drzew.

¹¹ Lipa drobnolistna *Tilia cordata* – *łac. tilia* – lipa; *łac. cordatus* – sercowaty, w kształcie serca.

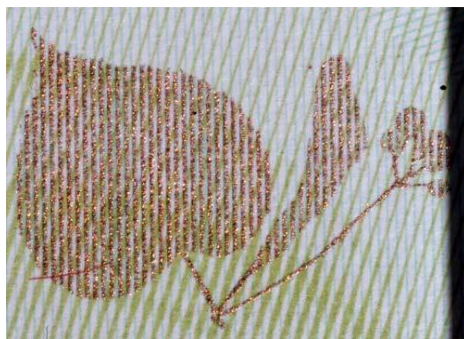
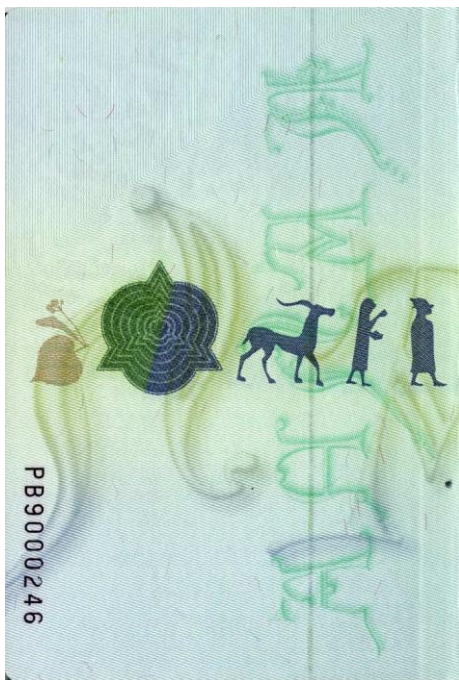
¹² http://album.strazgraniczna.pl/SLOWACJA/A/A_3/opis_cech/77.htm

¹³ http://dzieci.erys.pl/lesnoteka/drzewa/lipa_drobnolistna

W medycynie ludowej stosowano kwiaty, liście i korę lipy. Do dziś wywar z kwiatów lipy jest stosowany przy kaszlu i przeziębieniach¹⁴.

Drzewo lipy jest uznawane za narodowy symbol Słowaków, co może mieć związek z historyczną lipą króla Mateja Korvína, którą według legendy posadził w Bojnicach, Matúš Čák Trenčyrński w 1301 roku. Lipa wyrosła w przepiękne i majestatyczne drzewo. W okresie swojego największego rozrostu jej korona miała około 36 metrów, główne konary sięgały do wysokości 28 metrów, obwód pnia wynosił 12 metrów. Pod drzewem odbywały się różne zebrania. Król Matej Korvín (1458 – 1490) organizował pod lipą wielkie gościny i narady¹⁵.

Poszukując kolejnych bohaterów naszej przechadzki przenosimy się bardziej na południe do górzystej Słowenii. W paszporcie Słowenii owoc wraz z liściem lipy umieszczono na pierwszej wyklejce w postaci detalu wykonanego wkłęsłodrukiem farbą optycznie zmienną.

Pierwsza wyklejka paszportu Republiki Słowenii¹⁶.

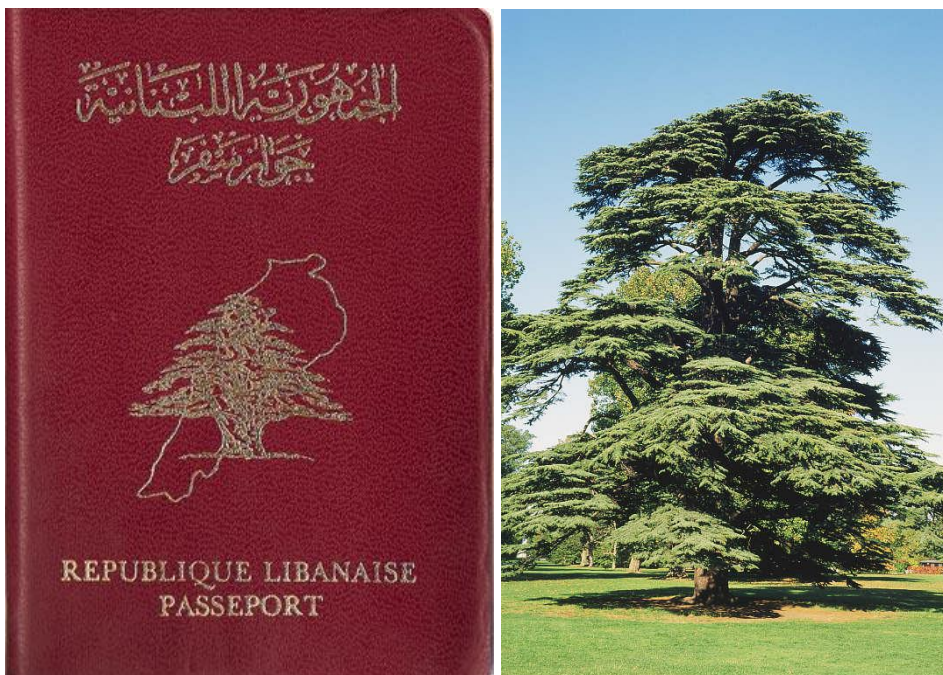
¹⁴ http://www.4wymiar.pl/index.php?d=archiwum&s=art2007_08_64

¹⁵ http://www.travelguide.sk/pol/atrakcje-turystyczne/zamek-bojnice_5_1.html

¹⁶ http://album.strazgraniczna.pl/SLOWENIA/A/A_2/opis_cech/41.1.htm

Lipa jest symbolem łagodności i domowego ogniska, można powiedzieć: *drzewo – lekarz*. W Grecji była symbolem niewinności, czystości i nadziei.

Kolejnym miejscem szczególnym ze względu na wybrany symbol jest Liban. Na okładce paszportu Republiki Libanu nazywanego też „krajem cedrów”, widnieje drzewo cedru będącego częścią godła narodowego. Cedr jest metaforą wieczności. To długowieczne i potężne drzewo z rodziny sosnowatych osiąga do 40 m wysokości .

Po lewej: okładka paszportu Republiki Libanu¹⁷. Po prawej: Cedr libański¹⁸.

Cedr Libański był ważny dla wielu starożytnych cywilizacji. Drzewo wykorzystywali Fenicjanie do budowy statków handlowych i wojaskowych, a także domów, pałaców i świątyń. Starożytni Egipcjanie wykorzystali żywicę w mumifikacji, a trociny cedru zostały znalezione w grobowcach egipskich faraonów.

Cedr jest postrzegany jako metafora pychy świata. Według Talmudu, Żydzi aby świętować Nowy Rok na Górze Oliwnej rozpalili ogień

¹⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/File:Passport_of_Lebanon.jpg

¹⁸ <http://images49.fotosik.pl/256/cb9ed6aac26de770.jpg>

z libańskiego drzewa cedrowego. Władcy z bliska i daleka zamawiali drewno cedrowe na budowę świątyń pałaców z których najsłynniejsze to świątynia Króla Salomona w Jerozolimie. Ze względu na swoje znaczenie słowo Cedr jest wielokrotnie wymienione w Biblii. W wyniku długiej eksploatacji, w Libanie pozostało jedynie kilka starych drzew wobec czego wprowadzono aktywny program do ochrony i regeneracji lasów. Libańczycy wysoko cenią naturalną regenerację zamiast sadzenia, a to poprzez stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju w rezerwach przyrody. W sąsiedniej Turcji cedry sadzone są co roku¹⁹.

Przyszła pora by zmienić kontynent – razem udajemy się na antypody do Nowej Zelandii. Symbolem, który zasłużył na miano narodowego i został umieszczony w paszporcie tego kraju jest *Cyathea dealbata* – srebrna paproć: gatunek paproci drzewiastej z rzędu olbrzymkowców, rosnący właśnie w Nowej Zelandii.

Po lewej: okładka paszportu Nowej Zelandii²⁰. Po prawej: srebrna paproć²¹.

¹⁹ Na podstawie http://en.wikipedia.org/wiki/Category:National_symbols_of_Libanon

²⁰ <http://en.wikipedia.org/wiki/File:NZPassport.jpeg>

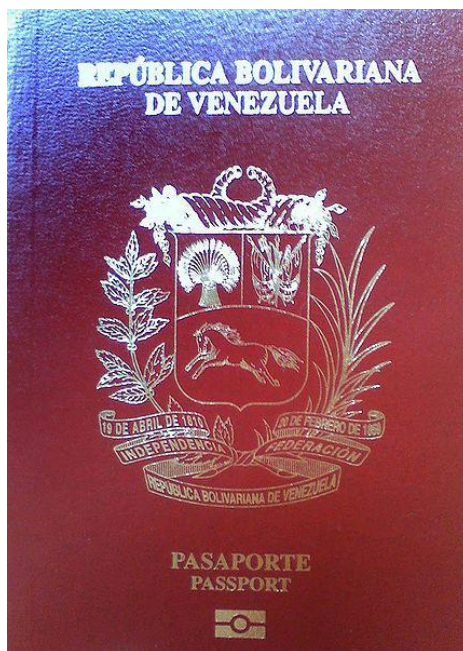
²¹ <http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Silver-fern.jpg&filetimestamp=20080601113246>

Oczywiście od razu zwrócić uwagę, że przecież paproć to nie drzewo! No tak, ale ta jest wyjątkowa – dorasta do 10 m wysokości. Charakteryzuje się białą – srebrnym spodem liści. Jest nieoficjalnym symbolem Nowej Zelandii i nowozelandczyków, występuje między innymi w herbie państwa, a także w logo reprezentacji w piłce nożnej i rugby²².

Poszukując symboli drzew w dokumentach nie można zapomnieć o takich, które chociaż nie wyeksponowane na pierwszym planie jako naczelné detale, są ważnymi składowymi innych większych znaków. Mam tu na myśli elementy herbów narodowych. Najczęściej występujące to liście palmy, wawrzynu czy gałązek oliwnych.

Wawrzyn, czyli inaczej laur jednoznacznie kojarzy się ze zwycięstwem. Wieniec z liści laurowych w świecie grecko – rzymskim był emblematem triumfu, nie tylko wojowników, ale również poetów. Jest to także symbol wróżby, wynikający z przekonania, że Wieszczka Pytia żuła liście lauru przed przystąpieniem do udzielania odpowiedzi na zadawane jej pytania. Istniał zabobon, że laur chroni przed zaraźliwymi chorobami i piorunami. To tylko kilka z przykładów mitycznych wierzeń na temat lauru. W świecie chrześcijańskim jest on symbolem życia wiecznego²³.

Podobne znaczenie ma palma, będąca znakiem zwycięstwa, ale też sławy, długowieczności, zmartwychwstania i nieśmiertelności. Na starożytnym Bliskim Wschodzie majestatyczna palma z jej ogromnymi liśćmi była symbolem słońca i triumfu. Powyżej przykład paszportu Republiki Wenezueli, gdzie umieszczono w herbie dwa opisane powyżej symbole (okładka paszportu Republiki Wenezueli²⁴).

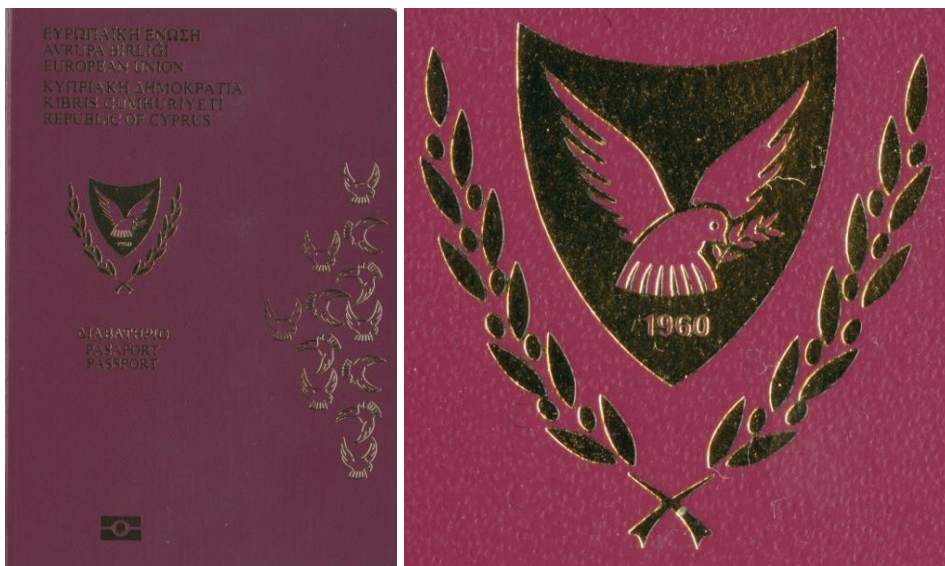
Przebijając się przez gęstwiny liści palmowych wejdźmy na chwilę do gaju oliwnego. W powszechnej tradycji błogosławione drze-

²² Na podstawie http://pl.wikipedia.org/wiki/Cyathea_dealbata

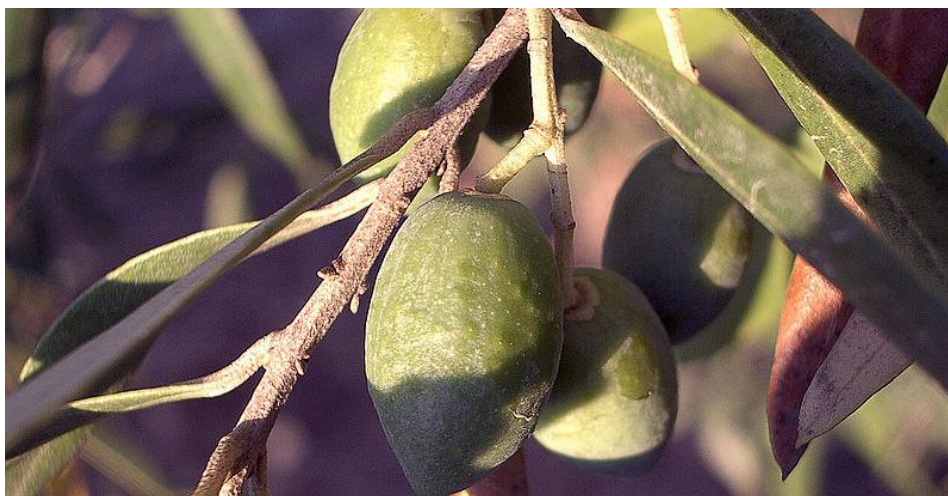
²³ Na podstawie Słownika symboli Jack Tresidder Wydawnictwo RM Warszawa 2005 str. 232

²⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/File:BiometricVenPassport.jpg>

wo oliwne znane jest jako symbol pokoju oraz zwycięstwa, chwały, hono-
ru, dumy i wolności. Znak ten możemy zaobserwować w paszporcie Re-
publiki Cypru.

Okładka paszportu Republiki Cypru²⁵. Poniżej: Gałązka drzewa oliwnego²⁶.

²⁵ http://album.strazgraniczna.pl/CYPR/A/A_4_B_C/opis_cech/10.htm

²⁶ <http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Olive-tree-fruit-august 0.jpg&filetimestamp=20050430004832>

Drzewo to odgrywało dużą rolę w sztuce i wierzeniach narodów śródziemnomorskich. Wieńce z gałązek oliwnym przyznawane były zwycięzcom na olimpiadzie. Dla Żydów i chrześcijan świeży listek z drzewa oliwnego przyniesiony Noemu do Arki przez gołębicę, którą wypuścił chcąc sprawdzić, czy wody potopu opadły, początkowo oznaczał wytrzymałość drzewa. Następnie zyskał na symbolice nadanej przez Rzymian i stał się znakiem pokoju pomiędzy Bogiem a człowiekiem²⁷.

W wiosennym krajobrazie najbardziej rzuca się w oczy ta długo oczekiwana soczysta zieleń. ***Miejscem gdzie chcę teraz Państwa zaprosić jest brzozowy zagajnik.*** Gaik, który w każdym zakątku świata wygląda podobnie, dzięki czemu nie musimy w jego poszukiwaniu udawać się na koniec świata. Zależało mi by odnaleźć na kartach paszportów symbol brzozy, lecz muszę przyznać, że nie było to łatwe.

Brzoza to chyba najbardziej wdzięczne i zwiewne drzewo w lesie. Uważana jest za typowo polskie drzewo, choć zajmuje tylko 6% powierzchni leśnej naszego kraju. Starszym rocznikom kojarzy się z zwykłe filmami „made in ZSRR”. A jednak symbol ten nie został w istotny sposób wyeksponowany w dokumentach. Element wici brzozowych znajdziemy w tak zwanych Różgach liktorskich. ***Aby je odszukać musimy udać się do Francji.*** Różgi liktorskie wraz z wetkniętym toporem to jeden z symboli państwowych Republiki Francuskiej. Znak ten umieszczony jest na obwolucie paszportu Francji.

Wiązki brzozowych różg – różgi liktorskie otaczające topór stanowiły symbol władzy w starożytnym Rzymie. Wysocy urzędnicy mogli karać poddanych chłostą (różgi) lub śmiercią (topór). Brzezinowymi różgami chłostano niewolników i przestępców. Nasi słowiańscy przodkowie wykorzystywali natomiast gałązki brzozowe do odpędzania złych duchów.

Brzoza ma zdecydowanie dobroczynne i ochronne działanie, dowiedzione nawet w „naukowej” medycynie. Medyczne zalety brzozy znane były od tysiącleci. *Oskoła* – sok brzozowy, była tradycyjnym napitkiem spożywanym o tej porze roku przez wszystkich Słowian. Poświęcone jest germańskim bóstwom Thorowi i Freyi, na wschód od Germanii odgrywało kluczową rolę w rytuałach szamańskich jako drzewo kosmiczne. Pień brzozy był osią budowy jurt, w związku z czym uzyskało znaczenia sakralne w rytuałach inicjacji, jako symbol wznoszenia się na wyższy poziom duchowy i czerpania energii kosmicznej. W Rosji symbolizowało wiosnę i młode kobiety, sadzono je w pobliżu domów dla zwa-

²⁷ Na podstawie: Słownika symboli, Jack Tresidder, Wydawnictwo RM, Warszawa 2005, str.148 – 149.

bienia duchów opiekuńczych. Brzozowymi różgami chłostano czarownice dla wypędzenia z nich „złego”²⁸.

Paszport Republiki Francji z Różgami liktorskimi²⁹.

Współczesne badania wykazały, że drzewo to silnie jonizuje ujemnie powietrze, a ujemne jony działają leczniczo na organizm człowieka. Wystarczy więc samo przebywanie w brzozowym zagajniku, by poczuć się lepiej. Radiesteci twierdzą, że brzoza ma pozytywną energię, a dotykanie jej oraz przebywanie w bliskim jej sąsiedztwie jest bardzo korzystne³⁰. Cóż, wydaje się, że brzoza nie przez przypadek była świętym drzewem naszych przodków.

Na zakończenie proponuję udać się na spacer po winnicy.

Krajem, którego paszport obfituje w liście i owoce winorośli są Węgry. Na stronach dokumentu w giloszu możemy zauważyć ścianę liści winnego krzewu. Z pewnością jest to ukłon w stronę tradycji winiarskiej tego kraju. Podobne elementy możemy zaobserwować w świetle przechodzącym.

²⁸ Na podstawie <http://www.prorok.pl/czarownica/art-968,0.html>

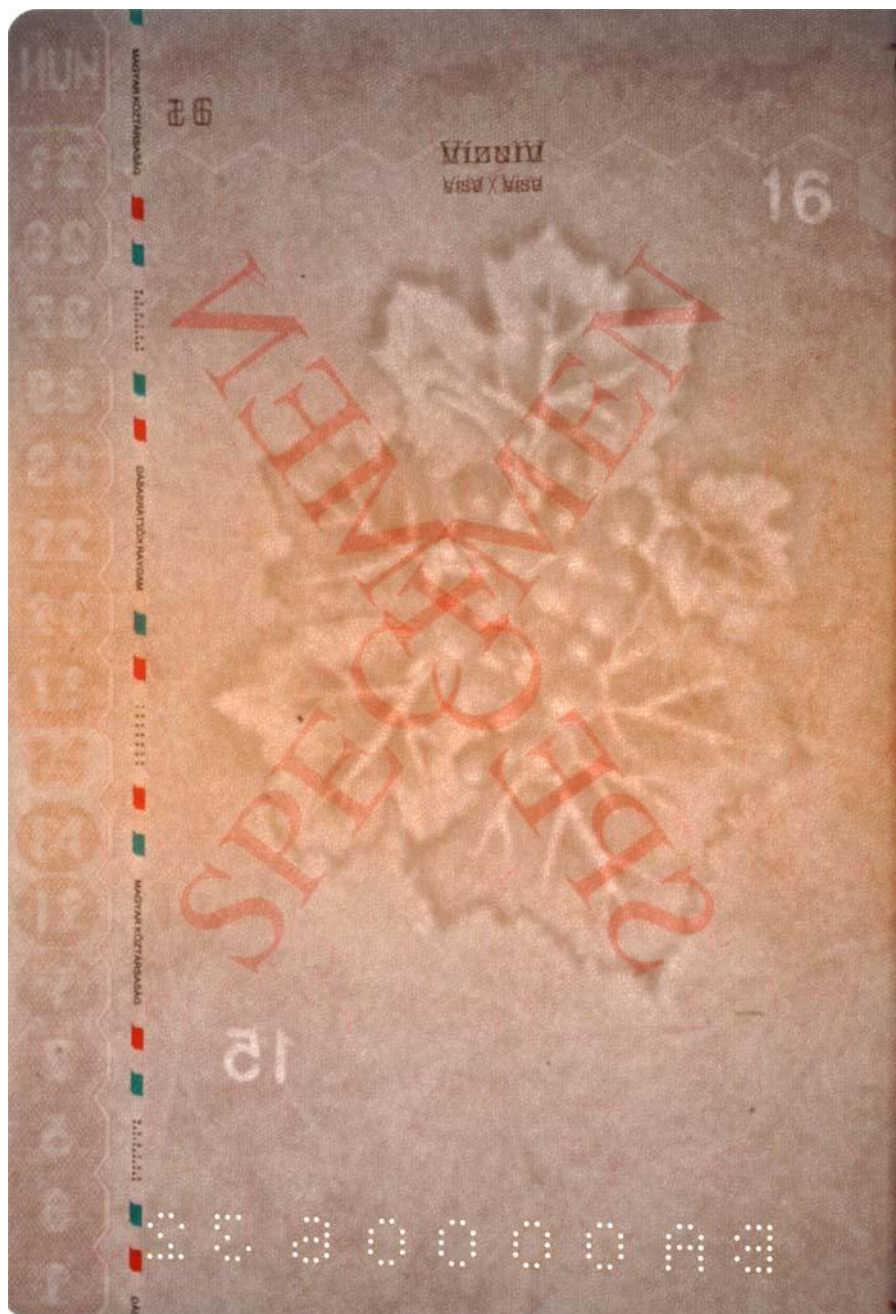
²⁹ <http://album.strazgraniczna.pl/FrancJA/A/A2/opis%20cech/10.htm>

³⁰ Na podstawie <http://lesniczowka.blox.pl/2011/05/BRZOZA-Przytul-sie-do-Bialej-Pani8230.html>

Tło strony paszportu Węgier³¹.

³¹ http://album.strazgraniczna.pl/WEGRY/A/A_2/opis_cech/70.16.htm

Strona paszportu Węgier w świetle przechodzącym³².

³² http://album.strazgraniczna.pl/WEGRY/A/A_2/opis_cech/78.htm

Winorośl jest jednym z najstarszych symboli urodzaju, ale jeszcze ważniejsze jest znaczenie życia duchowego i odrodzenia, zarówno w świecie pogańskim jak i chrześcijańskim. W starym testamencie jest emblematem owoców ziemi, oznaczającym pomyślność na równi z drzewem życia. Winorośl była pierwszą rośliną uprawianą przez Noego po potopie. Z winoroślą i jej owocami identyfikowano greckiego Dionizosa. Jeszcze bardziej specyficzna jest chrześcijańska symbolika winorośli, gdzie winorośl staje się symbolem odnowy duchowej, a w eucharystii wino gronowe mistyczną krwią Chrystusa³³.

Dobiega końca wyprawa po leśnych ostępach. W poszukiwaniu znaczeń drzew umieszczonych w dokumentach przebyliśmy prawie pół świata. Mam nadzieję, że nie była to nużąca wycieczka, a przebywanie między pniami jakże zwykłych drzew wniosło choć trochę pozytywnej energii w szarościach zwykłych dni.

³³ Na podstawie Słownika symboli Jack Tresidder, Wydawnictwo RM, Warszawa 2005 str. 242.